

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ КЕРІВНИКІВ ПТНЗ ЩОДО ЗАКОНОДАВЧИХ НОРМ УПРАВЛІННЯ

В умовах побудови правової держави питання впливу правових норм на свідомість, поведінку й діяльність керівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) набувають усе більшого значення. Законодавчі норми установлюють правовий статус навчального закладу, суб'єктів професійно-технічної освіти, регулюють відносини в управлінні системою професійно-технічною освітою (ПТО), її фінансове забезпечення. Усвідомлення керівниками законодавства в сфері освіти та здатність дотримуватися правових норм при вирішенні тієї чи іншої управлінської ситуації є необхідними. В процесі управління ПТНЗ не можуть не виникати обставини, що потребують правового вирішення.

Науковці торкаються цієї проблеми без особливого ентузіазму. Про це свідчить недостатня кількість теоретичних і прикладних досліджень проблеми, що в свою чергу вказує на те, що розвиток правової компетентності керівників ПТНЗ є складним педагогічним явищем.

Метою статті є представлення результатів опитування керівників ПТНЗ щодо знання ними законодавчих норм управління ПТО й запропоновано шляхи підвищення їх правової компетентності.

Управління професійно-технічною освітою регламентують нормативно-правові акти, норми яких передбачають урегулювання відносин саме в цій освітній галузі (Закони України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту»; накази МОНУ тощо). Оскільки до основних напрямів діяльності професійно-технічного навчального закладу належать навчально-виробнича, навчально-виховна, навчально-методична, фінансово-господарська та виробничо-комерційна, то керівники ПТНЗ мають чітко знати основи чинного законодавства, способи правового врегулювання трудових, адміністративних, господарських відносин, постійно оновлювати

правові знання тощо. З цього приводу заслуговує на увагу запропонований директором обласного навчально-методичного центру ПТО у Черкаській області Н.Д. Проценко орієнтовний перелік документів, які унормовують діяльність заступників з навчально-виробничої, навчально-виховної роботи та інших [2].

Дослідження проблеми розвитку правової компетентності керівників системи ПТО зумовлено низкою обставин, а саме: специфікою їх управлінської діяльності, яка пов'язана з необхідністю дотримання норм трудового законодавства, організації навчально-виховного й навчально-виробничого процесів, методичної, виховної роботи в ПТНЗ тощо.

З метою з'ясування знань законодавчої бази управління професійно-технічною освітою керівниками ПТНЗ нами було розроблено комплекс тестових завдань [3], в основу яких покладено Закон України «Про професійно-технічну освіту» [1] й проведено опитування. Респондентам було запропоновано 36 тестових завдань, які охоплюють всі розділи Закону.

Результати тестування директорів ПТНЗ (52 особи), заступників з навчально-виробничої роботи (20 осіб) і кадровий резерв керівників ПТНЗ (25 осіб) показали недостатній рівень знань Закону України «Про професійно-технічну освіту». Так, на запитання, які стосувалися *управління та організація професійно-технічної освіти* (розділ II), 14 % респондентів не змогли дати відповідь, 32 % – відповіли правильно лише на 1 питання, 28% – на 2 питання, 15 % – на 3 питання, 3 % відповіли на 7 питань й жоден респондент не відповів правильно на всі питання розділу II. Більшість керівників ПТНЗ (в середньому 76 %) не відповіли на запитання щодо повноважень державних органів управління професійною освітою (спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері ПТО; міністерства та інших центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані ПТНЗ; Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій та створених ними органи управління ПТО).

На тестові завдання, які стосувалися розділу III *«Професійно-технічні навчальні заклади»*, 66 % (в середньому) респондентів відповіли правильно. Однак нами виявлено, що по-перше, 50 % респондентів не знають, що загальні збори (конференція) колективу навчального закладу у межах своїх повноважень можуть визначати та рекомендувати кандидатури на посаду директора професійно-технічного навчального закладу (стаття 23 *«Органи громадського самоврядування професійно-технічного навчального закладу»*); по-друге, 8 % респондентів (в тому числі – 4 директори ПТНЗ) не знають нормативного терміну звітування перед загальними зборами (конференцією) колективу навчального закладу (стаття 24 *«Керівник професійно-технічного навчального закладу»*).

Аналізуючи результати відповідей на тестові завдання розділу IV *«Організація навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах»*, ми звернули увагу на те, що 55 % заступників з навчально-виробничої роботи не знають норм статті 27 *«Навчальний та канікулярний час учня, слухача»* щодо тривалості навчального семестру, який визначається навчальним планом; 100 % опитаних не компетентні щодо порядку кваліфікаційної атестації учнів, слухачів та присвоєння їм кваліфікації (стаття 26 *«Контроль знань, умінь та навичок учнів, слухачів, їх кваліфікаційна атестація»*).

Компетентними щодо змісту розділу V *«Зміст професійно-технічної освіти»* виявилися лише 30 % (в середньому) опитаних, з них: лише 19 % знають, що нормативно-правовим актом про організацію професійно-технічної освіти є Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (стаття 31 *«Державний перелік професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах»*); 55 % – періодичність оновлення типових навчальних планів і типових навчальних програм (стаття 35 *«Оновлення змісту професійно-технічної освіти»*).

Порядок накладання дисциплінарного стягнення, відрахування з ПТНЗ,

створення фондів матеріального заохочення учнів, слухачів професійно-технічного навчального закладу (розділ VI «Суб'єкти професійно-технічної освіти») знають лише 41,5 % опитаних.

Знання змісту статей розділу VII «Особливий соціальний захист учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів» показали 69 % опитаних, а розділу VIII «Педагогічні працівники» – лише 20 %. Обізнаність у фінансово-економічних відносинах у галузі ПТО (розділ IX) продемонстрували 69 % опитаних. Зміст розділу X «Міжнародне співробітництво» виявився актуальним для 52 % опитаних.

Отже, результати опитування керівників ПТНЗ дозволяють констатувати недостатній рівень знань законодавчих основ управління професійно-технічною освітою. На нашу думку, підвищення рівня правової компетентності керівників ПТНЗ можна досягнути шляхом організації курсів підвищення кваліфікації, орієнтованих на вивчення правової теорії і практики в галузі ПТО, постійно діючого правового лекторію на базі обласних науково-навчально-методичних центрів ПТО, наукових досліджень з проблем розвитку правової компетентності керівників ПТНЗ, розширення правового консультування на сторінках науково-методичних видань, видання науково-методичних рекомендацій тощо.

Література

1. Законодавчі акти України з питань освіти / Верховна Рада України. Комітет з питань науки і освіти : офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 404 с.
2. Проценко Н.Д. Управлінський інструментарій для керівників ПТНЗ / Н.Д. Проценко // Проектирование образовательного пространства – современные ориентиры: тезисы докладов I-ой Междунар. науч.-практ. конф. (24-26 октября 2012 г.). – Днепропетровск: ГУЗ «МВПУ ПИТ», 2012. – С. 38-42.
3. Свистун В.І. Керівнику ПТНЗ : законодавчі норми управління в тестових завданнях: посіб. для керівників установ ПТО, директорів ПТНЗ / Свистун В.І. – К.: ІПТО НАПН України, 2013. – 38 с.